

Oszczędności i długi Polaków w pierwszej połowie marca

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 20 stycznia 2020 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W ostatnich latach następowała systematyczna poprawa poziomu życia Polaków. Bardzo wyraźnie pokazują to m.in. badania CBOS. W marcu tego roku blisko dwie trzecie dorosłych Polaków dobrze oceniało materialne warunki swoich gospodarstw domowych. Zaledwie co dwudziesty określał je jako złe. Ponad połowa dorosłych, charakteryzując sposób gospodarowania pieniędzmi w swoim gospodarstwie domowym, deklarowała, że żyje na średnim poziomie – starcza im na co dzień, ale muszą oszczędzać na poważniejsze wydatki. Blisko co trzeci badany przyznawał, że obecnie ma więcej swobody w dysponowaniu pieniędzmi: w jego gospodarstwie domowym starcza na wiele bez specjalnego oszczędzania bądź też można sobie pozwolić na pewien luksus. Mniej niż co siódmy respondent deklarował, że żyje skromnie – musi na co dzień bardzo oszczędnie gospodarować, a jedynie nieliczni przyznawali, że żyją bardzo biednie i brakuje im nawet na zaspokojenie podstawowych potrzeb¹.

W tym samym marcowym badaniu zapytaliśmy ankietowanych także o oszczędności i długi ich gospodarstw domowych².

OSZCZĘDNOŚCI

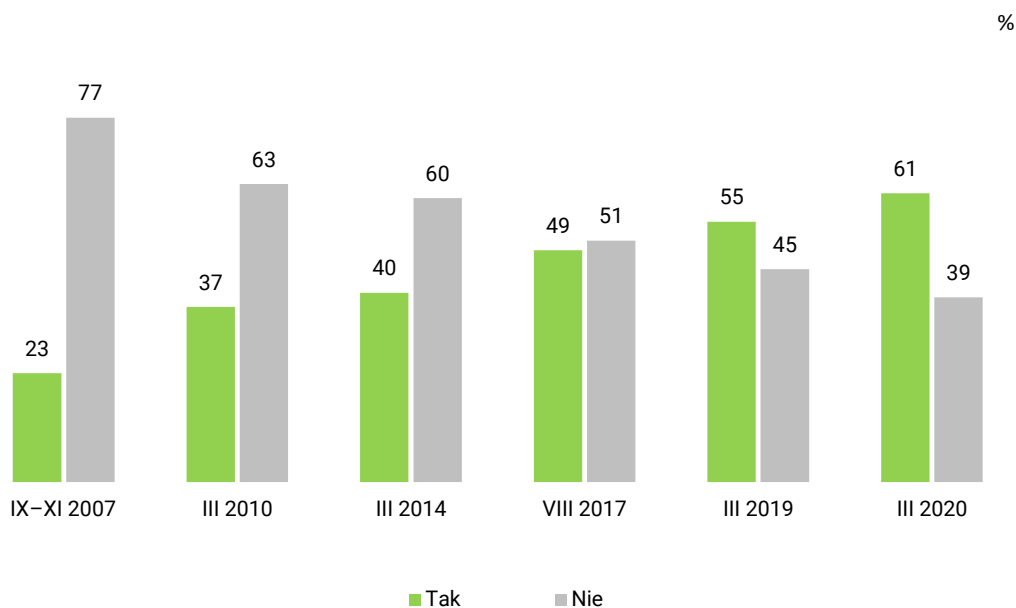
Ogółem trzy piąte badanych deklaruje, że ich gospodarstwa domowe posiadają oszczędności pieniężne. W porównaniu z poprzednim rokiem odsetek ten zwiększył się o 6 punktów procentowych. Wzrost liczby gospodarstw domowych posiadających oszczędności jest szczególnie wyraźnie widoczny w dłuższej perspektywie: od roku 2007 odsetek respondentów deklarujących posiadanie oszczędności zwiększył się niemal trzykrotnie, bo aż o 38 punktów procentowych.

---

¹ Por. komunikat CBOS „Materialne warunki życia – obraz tuż przed epidemią”, marzec 2020 (oprac. B. Roguska).

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (358) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 5–15 marca 2020 roku na liczącej 875 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

RYS. 1. Czy Pana(i) gospodarstwo domowe posiada oszczędności pieniężne?*

* Pominięto odmowy odpowiedzi

Deklaracje posiadania oszczędności są tym częstsze, im lepsza sytuacja finansowa i materialna badanych. Oszczędności deklaruje mniej niż dwie piąte osób o miesięcznych dochodach *per capita* poniżej 1500 zł (38%) i ponad dwukrotnie więcej respondentów mających do dyspozycji co najmniej 3000 zł na osobę w gospodarstwie domowym (83%).

Podobnie, im lepsza ocena poziomu życia, tym częstsze deklaracje posiadania oszczędności.

TABELA 1

Odpowiedzi respondentów, którzy stwierdzili, że w ich gospodarstwach domowych żyje się:	Czy Pana(i) gospodarstwo domowe posiada oszczędności pieniężne?	
	Tak	Nie
	w procentach	
– bardzo biednie lub skromnie	17	83
– średnio	58	42
– dobrze lub bardzo dobrze	86	14

Biorąc pod uwagę pozostałe charakterystyki społeczno-demograficzne, można zauważyć, że szczególnie często posiadanie oszczędności deklarują ludzie młodzi – do 24 roku życia (78%) i w wieku od 25 do 34 lat (73%), mieszkańcy dużych miast – liczących od 100 tys. do 500 tys. ludności (80%) i większych (72%), a także osoby z wykształceniem średnim (68%) i – przede wszystkim – wyższym (79%).

Mimo dość spektakularnego wzrostu odsetka badanych deklarujących posiadanie oszczędności pieniężnych w ostatnich kilkunastu latach, skala tych oszczędności nie zmienia się aż tak wyraźnie. Nieco ponad trzy czwarte badanych posiadających oszczędności (78%) byłoby w stanie żyć ze zgromadzonych zasobów finansowych bez obniżania dotychczasowego poziomu życia przynajmniej dwa miesiące, w tym więcej niż co czwarty (26%) przeżyłby dłużej niż pół roku. Mniej więcej co dziesiątemu (11%) starczyłyby one na mniej więcej miesiąc, a jedynie niektórym (4%) na jeszcze krócej.

TABELA 2

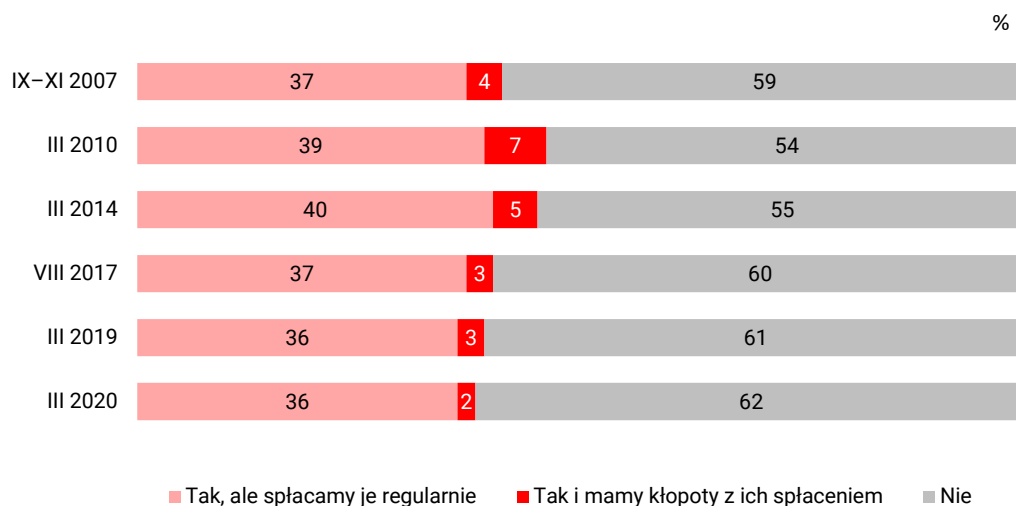
Jak Pan(i) sądzi, gdyby była potrzeba przeznaczenia wszystkich Państwa oszczędności na bieżące utrzymanie i wydatki, jak długo byłoby Państwo w stanie żyć ze zgromadzonych zasobów finansowych, nie obniżając dotychczasowego poziomu życia?	Wskazania respondentów, którzy zadeklarowali, że ich gospodarstwa domowe posiadają oszczędności (według terminów realizacji badań)											
	IX–XI 2007 (N=8773)		III 2010 (N=342)		III 2014 (N=412)		VIII 2017 (N=464)		III 2019 (N=475)		III 2020 (N=502)	
	w procentach											
Najwyżej kilka dni	2		2		2		1		1		1	
Mniej więcej tydzień	2	9	2	7	2	7	1	4	0	3	1	4
2–3 tygodnie	5		3		3		2		2		2	
Około miesiąca	17	17	16	16	15	15	11	11	10	10	11	11
2–3 miesiące	26		24		20		25		25		23	
4–6 miesięcy	22	72	22	65	26	65	25	77	27	75	29	78
Jeszcze dłużej	24		19		19		27		23		26	
Trudno powiedzieć	2	2	12	12	12	12	8	8	12	12	7	7

DŁUGI I KREDYTY

Ogółem 38% badanych deklaruje, że ma do spłacenia jakieś długi, pożyczki, kredyty lub raty. Zdecydowana większość z nich nie ma problemu z realizacją zobowiązań.

Odsetek osób, których gospodarstwa domowe mają długi, jest zbliżony do rejestrowanego w roku ubiegłym. Więcej zadłużonych, w tym także mających problem ze spłatą długu, notowaliśmy w latach 2010 i 2014.

RYS. 2. Czy Pana(i) gospodarstwo domowe ma obecnie do spłacenia jakieś raty, pożyczki, długi lub kredyty?*

* Pominięto odmowy odpowiedzi

Więcej niż przeciętnie deklarujących posiadanie różnego rodzaju długów i zobowiązań finansowych jest wśród osób w wieku od 25 do 54 lat (od 48% wśród mających 25–34 lata do 56% osób w wieku 45–54 lata), mieszkańców dużych miast, liczących co najmniej 100 tys. ludności (47%), oraz wśród absolwentów wyższych uczelni (49%).

Posiadanie długu nie może być traktowane jako wskaźnik kondycji finansowej. Położenie materialne różnicuje bowiem nie tyle posiadanie zadłużenia przez gospodarstwa domowe, ile zdolność do spłaty zobowiązań. Badani żyjący skromnie i bardzo biednie mają do spłacenia jakieś raty, pożyczki, kredyty lub inne długi porównywalnie często jak żyjący przeciętnie oraz dobrze lub bardzo dobrze. Ankietowani znajdujący się w trudniejszej sytuacji materialnej częściej deklarują jednak trudności ze spłatą zobowiązań.

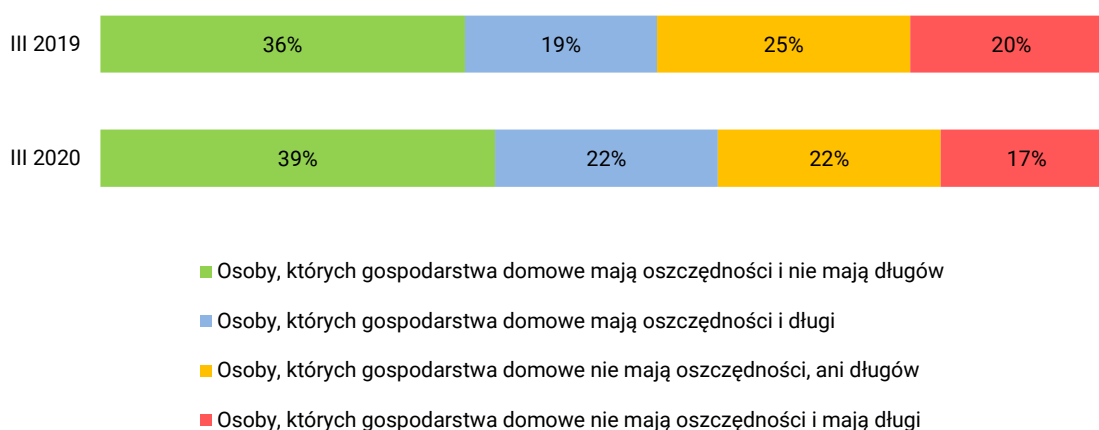
TABELA 3

Odpowiedzi respondentów, którzy stwierdzili, że w ich gospodarstwach domowych żyje się:	Czy Pana(i) gospodarstwo domowe ma obecnie do spłacenia jakieś raty, pożyczki, długi lub kredyty?		
	Tak, ale spłacamy je regularnie	Tak i mamy kłopoty z ich spłaceniem	Nie
	w procentach		
– bardzo biednie lub skromnie	27	9	64
– średnio	39	1	60
– dobrze lub bardzo dobrze	36	0	64

Uwzględniając zarówno posiadane oszczędności, jak i zaciągnięte długi, podobnie jak rok temu podzieliśmy ogół badanych na cztery grupy. Są to osoby, których gospodarstwa domowe: 1) mają oszczędności, nie mając przy tym długów; 2) mają oszczędności oraz długi; 3) nie dysponują oszczędnościami, nie mając przy tym długów; 4) nie mają oszczędności, ale mają długi. Najliczniejszą i jednocześnie nieco większą niż rok temu (o 3 punkty procentowe) grupę stanowią osoby, których gospodarstwa domowe posiadają oszczędności, nie mając przy tym długów (39%). W takiej sytuacji stosunkowo najczęściej znajdują się ludzie młodzi: do 24 roku życia (53%), osoby względnie dobrze sytuowane – o miesięcznych dochodach *per capita* od 2000 do 2999 zł (45%) i więcej (53%). Posiadanie zarazem długów i oszczędności deklaruje obecnie 22% badanych, o 3 punkty procentowe więcej niż rok temu. Częściej niż przeciętnie są to osoby w wieku od 25 do 44 lat (32%) i mające od 45 do 54 lat (34%), mieszkańcy miast liczących od 100 tys. do 500 tys. (36%) lub więcej (28%), respondenci z wykształceniem wyższym (35%), osoby o miesięcznych dochodach *per capita* od 2000 do 2999 zł (29%) lub więcej (30%). Brak zarówno oszczędności, jak i długów deklaruje 22% ankietowanych – o 3 punkty procentowe mniej niż rok temu. Do tej kategorii częściej niż przeciętnie należą ankietowani w wieku 55–64 lata (35%) i starsi (34%), mieszkańcy wsi (30%), badani z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (40%) oraz zasadniczym zawodowym (37%), a także osoby nie najlepiej sytuowane: o miesięcznych dochodach *per capita* poniżej 1500 zł (38%). Najmniej liczną i mniejszą niż rok temu (o 3 punkty) grupę stanowią osoby posiadające długi, przy jednoczesnym braku oszczędności (17%). W takim położeniu znajduje się prawie co czwarty badany o miesięcznych dochodach *per capita* poniżej 1500 zł (24%).

CBOS

RYS. 3. Oszczędności i długi Polaków

Biorąc pod uwagę subiektywne oceny sytuacji finansowej i materialnej, można stwierdzić, że wśród osób żyjących dobrze lub bardzo dobrze zdecydowanie największą część stanowią badani mający oszczędności i niemający długów, natomiast wśród żyjących biednie lub skromnie – niemający ani oszczędności, ani długów.

TABELA 4

Odpowiedzi respondentów, którzy stwierdzili, że w ich gospodarstwach domowych żyje się:	Osoby, których gospodarstwa domowe:			
	mają oszczędności i nie mają długów	mają oszczędności i długi	nie mają ani oszczędności, ani długów	nie mają oszczędności i mają długi
	w procentach			
– bardzo biednie lub skromnie	11	6	52	31
– średnio	36	22	23	19
– dobrze lub bardzo dobrze	56	29	8	7

Polacy zdecydowanie najczęściej zadłużają się w bankach (91% spośród deklarujących spłacanie zadłużenia), znacznie rzadziej w innych instytucjach udzielających kredytów, niebędących bankami (7%), w zakładach pracy (8%) lub u osób prywatnych (3%). Od ubiegłego roku znacząco zmniejszył się odsetek zadłużonych u osób prywatnych.

TABELA 5

Gdzie są zaciągnięte pożyczki, kredyty spłacane w Pan(i) gospodarstwie domowym?	Wskazania respondentów, którzy zadeklarowali, że ich gospodarstwa domowe spłacają jakiegoś rodzaju zadłużenie (według terminów realizacji badań)					
	IX–XI 2007 (N= 16 109)	III 2010 (N=439)	III 2014 (N=478)	VIII 2017 (N=394)	III 2019 (N=359)	III 2020 (N=321)
	w procentach					
W bankach	86	90	87	91	90	91
W zakładzie pracy lub zakładowej kasie samopomocowej	14	13	12	10	9	8
W innych instytucjach udzielających kredytów, niebędących bankami	8	10	10	8	7	7
U osób prywatnych (rodziny, przyjaciół, znajomych, sąsiadów)	8	8	12	7	7	3

Wyniki nie sumują się do 100%, gdyż respondenci wskazywali wszystkie instytucje, których są dłużnikami

To, gdzie badani zaciągają długi, zależy od ich sytuacji finansowej. Osoby żyjące bardzo biednie lub skromnie wyraźnie częściej niż pozostałe zadłużają się w parabankach oraz u osób prywatnych.

TABELA 6

Gdzie są zaciągnięte pożyczki, kredyty spłacane w Pan(i) gospodarstwie domowym?	Respondenci spłacający obecnie jakieś raty, pożyczki, długi lub kredyty, którzy:		
	żyją bardzo biednie lub skromnie	żyją średnio	żyją dobrze lub bardzo dobrze
	procentowanie w kolumnach		
W bankach	84	91	94
W zakładzie pracy lub zakładowej kasie samopomocowej	4	10	7
W innych instytucjach udzielających kredytów niebędących bankami	19	7	4
U osób prywatnych (rodziny, przyjaciół, znajomych, sąsiadów)	7	3	0

Wyniki nie sumują się do 100%, gdyż respondenci wskazywali wszystkie instytucje, których są dłużnikami

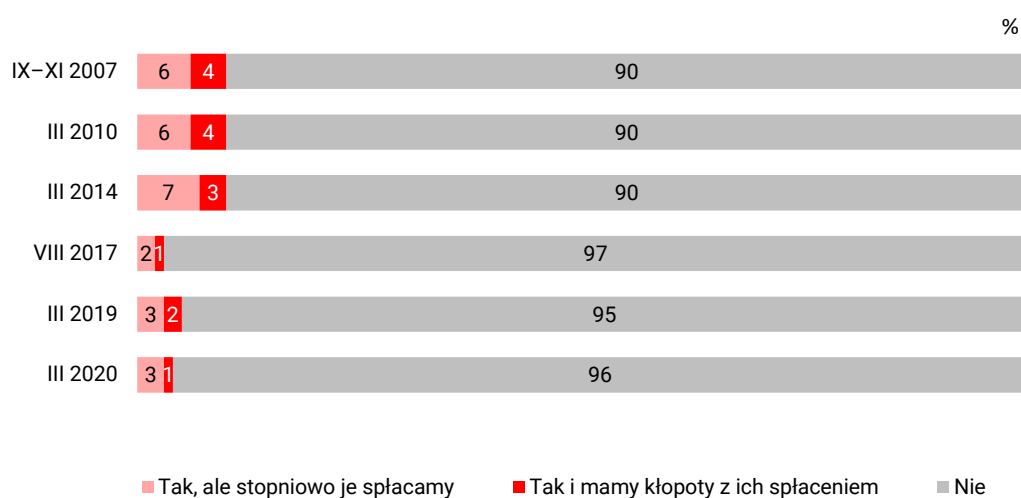

ZALEGŁOŚCI W OPŁATACH

Z deklaracji badanych wynika, że relatywnie niewiele gospodarstw domowych (ogółem 4%) ma jakieś zaległości w bieżących opłatach – za czynsz, elektryczność, telefon, zaległe podatki, w tym 1% ma kłopot z ich spłaceniem. Odsetek respondentów, których gospodarstwa domowe mają problem ze spłaceniem jakichś zaległych należności, kształtuje się na poziomie zbliżonym do rejestrowanego w latach 2017–2019, a zarazem niższym niż w latach 2007–2014.

CBOS

RYS. 4. Czy Pana(i) gospodarstwo domowe ma do spłacenia jakieś zaległe należności (np. za czynsz, elektryczność, telefon, zaległe podatki)?

Posiadanie zaległości w opłatach wynikających z bieżących zobowiązań częściej niż pozostali deklarują badani uzyskujący najniższe dochody *per capita* – poniżej 1000 zł (9%, w tym 1% ma problem z ich spłaceniem). Częściej niż innych problem ten dotyczy mieszkańców największych miast, liczących co najmniej 500 tys. ludności (odpowiednio 8% i 3%). Do grup najczęściej mających zaległości w opłatach należą renciści (odpowiednio 11% i 5%).

O zaległych należnościach wynikających z bieżących zobowiązań częściej mówią badani, których gospodarstwa domowe już są zadłużone i nie mają żadnych oszczędności (ogółem 8%)

TABELA 7

Osoby, których gospodarstwa domowe:	Czy Pana(i) gospodarstwo domowe ma do spłacenia jakieś zaległe należności (np. za czynsz, elektryczność, telefon, zaległe podatki itp.)?		
	Tak, ale stopniowo je spłacamy	Tak i mamy kłopoty z ich spłaceniem	Nie
	w procentach		
– mają oszczędności i nie mają długów	1	0	99
– mają oszczędności i długi	3	1	96
– nie mają ani oszczędności, ani długów	1	2	97
– nie mają oszczędności i mają długi	8	0	92

***

W pierwszej połowie marca br. rekordowo duży odsetek badanych deklarował posiadanie oszczędności pieniężnych przez ich gospodarstwa domowe. Wprawdzie w ostatnich latach przybywało osób mających oszczędności, jednak skala tych oszczędności nie zmieniła się wyraźnie. Koresponduje to z danymi statystycznymi pokazującymi, że w ostatnich latach stopa oszczędności gospodarstw domowych, mimo wzrostu ich dochodów, była niska (przejęciowo zwiększyła się w 2016 roku)³. Utrzymująca się dobra koniunktura gospodarcza i poprawa sytuacji materialnej i finansowej gospodarstw domowych zachęcały raczej do większej konsumpcji niż do oszczędności.

W kontekście kryzysu związanego z koronawirusem i jego wpływu na sytuację finansową i bytową gospodarstw domowych warto zwrócić uwagę, że blisko dwie piąte dorosłych Polaków nie ma oszczędności, zaś niemal co szósty nie posiada oszczędności i dodatkowo jest zadłużony.

Opracowała

Beata Roguska

---

³ Źródło: Eurostat dane dostępne na stronie:

<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00131&plugin=1>